

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Kopiraj se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. posem.

V Celovcu v sredo 18. julija 1866.

Tecaj II.

Ali dobomo res novo ministerstvo?

Kakor na komando so zagnali nemški in madjarski časniki močen glas, naj sedanje ministerstvo odstopi, nastopi pa novo in sicer tako, ki bode Nemcem in Madjarom povolji.

Mi Slovani smo kaj veselo in zaupljivo sedanje ministerstvo pozdravljali, — priča temu so nam vsi časniki, deželni zbori in zaupnice ali adrese. Pa serce naše je bilo pri ministerstvu ne zavoljo tega, ker mu je pervosednik grof Belcredi, timveč ker je ministerstvo kazalo tako politiko, ktera je pravična vsem narodnostim in primerna Avstriji. Kar smo pa v teku celega leta doživeli, prepričalo nas je vnovič, da so zlate obljube in lepe besede kaj dober kup! Posebno mi Slovenci nimamo ničesar, da bi bili dolžni grofu Belcrediju veselo hvalo peti. Ali mar to, da smo dobili Bacha za deželnega poglavarja v Ljubljani in Medžerija v Gradcu? Ali mar to, da so uradni časniki nas Slovence prav dobro černili in žalili na pisarili o nemške, edinozveličavnej politiki? Ali mar to, da so nam počajljali terde Nemce za učeničke, knjižničarje, uradnike v slovenske naše šole, knjižnice in uradnije? Ali mar to, da je Belcredijeva „Oest. Const. Ztg.“ modrovala in nam dokazovala, da pri vojski, ktera se je pripravljala na Nemškem, ne gre „za špeficično avstrijsko idejo“, timveč da je ta vojska Nemcev zoper Nemce in ima namen, moč in slavo naše raznojezične Avstrije v nemškej državi vterditi in razširiti? Po naših mislih mi Slovani za tako politiko in take naprave ne moremo nobene hvalo peti sedanjemu ministerstvu, ako ravno bi to radi iz celega serca.

Vendar pa na ves glas kličemo in pro-

simo: Naj ostane sedanje ministerstvo.

Avstrija naša je v velikej nevarnosti: vnaui sovražniki imajo v svojej oblasti že velik kos naše države, — da, na vrata našega poglavitnega mesta, serca našega, na Dunaj že terkajo sovražni Prusi! Gorje nam, ako zraven teh homatij navstane še burja notranja, ako se jamejo pikati in se kavsatati naše razne narodnosti. Ravno to bi pa menda žalibog znotranji sovražniki naše Avstrije radi sprožili! V ta namen kričijo nekteri časniki po novem ministerstvu, ktero naj skliče oži državni zbor na Dunaju pa deželni zbor v Pešti. Od tod pričakujejo vso pomoč in srečo, — mi pa se bojimo od tod vse nesreče, vse nevarnosti in pogube. Slovani pa Romani na enej in Nemci pa Madjari na drugej strani, — to bi bila domača, notranja vojska, veliko hujša, kakor smo jo doživeli leta 1848.

Pa tudi to dobro vemo in sprevidimo, zakaj da Nemci in Madjari tako po bratovsko trobijo v en rog in zakaj da so ravno zdaj tako močno zagnali svoj glas?

Čehi so najhujši in največi nasprotniki dualizma, najmočnejši delajo za federativno ali zvezno Avstrijo, ktera bi vsem narodom delila enake pravice. Ti Čehi morajo zdaj molčati in zdihovati pod težkim jarmom vnanjega nasilnika. Zdjaj torej je pripravni čas, zdjaj smo na konju, zdjaj moremo v motnem ribiti, — tako mislijo centralisti in dualisti, in žalibog res se nam je bati, da bode njihova obveljala. Potem pa navstanejo časi, o kterih je slavni naš Palacky prerokoval strašne reči.

Zatorej je naša misel ta le: Naj ostane sedanje ministerstvo, le samo tega bi se ne ustrašili, ako bi grof Mensdorf, ki je vodil vnanjo politiko, odstopil in kermilo prevzel

mož, kteremu je avstrijska politika čez vse! Naj pa že pride, kar hoče, tega smo prepričani, da le ministerstvo, ki je navzeto avstrijskega duha, kakor ga je presvitli naš cesar naznanil tako modro in jasno v oktoberskej diplomii in v septemberskem manifestu, da le tako ministerstvo reši Avstrijo našo nevarnosti in pogube in jej pripomaga do stare moči, sreče in slave. Vstopimo se vsi narodi — kot pristni in enakopravni bratje — okoli presvitlega cesarja, ki nas je volje vladati v duhu diplome in manifesta — ustavno in svobodno!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Černa vojska; bolniki in ranjeni; monturna komisija; plan. lovci; šole; letina.) V našej Avstriji pač vendar rada obveljava stara beseda: „Prepozno je!“ Na Českem, kjer je toliko ljudi, kjer so ljudje tako omikani in živi, ter že od starodavnih časov kar zelo hudi na Pruse, kjer so tako prosili orožja, — tam na Českem ga niso hotli ljudem dati in napraviti černo vojsko, pri nas na Koroškem se bode pa neki v resnici napravila. Le škoda, da so naši ljudje neka-ko bolj merzli in počasni, da ne znajo z orožjem v caker hoditi, da naša dežela ni za tako vojsko in da so že od francoske vojske sem le ostrašeni. Marsikdo se še trepetaje spominja, kaj so počenjali Francozi s tistimi, kteri so se jim v bran postavili. Javeljne se jih bode kaj prida k černej vojski oglasilo. Vsak mož bo menda na den dobival 54 kr., vsak oficir pa na mesec 50 gld. Kedar kaj več zvemo, tudi več povemo. — Bolnikov in ranjencev je

Besednik.

Šolske zadeve v Velikovcu!

9. julija

(Konec.)

Kdo pa je za otroke v istih 3 urah odgovoren? Starši ne morejo biti, — naj jih učeničke pasejo! Dalje kar zadeva mojškere in podučevanje po hišah, odgovorjam, da je med koristnim gledati na najkoristnejše in pri občnih zadevah ne na sebične osebne želje. Mojškere naj učijo tedaj plesti, ker pati i. t. d., kedar drugod, — zgodaj vstajajoči — učeničke pa, ako imajo res tako veliko hišnih produktov (!?), naj že nekaj pred šolo učijo, ker terdijo, da mestnjanski otroci rano vstajajo. Gledé na gladovanje šolarjev, ako bi šolo le od 9—11. ure obiskovali, prosim, naj blagovolijo gospodje naznaniti, kaj se je kaj že zavolj tega drugod kedaj žalostnega prigodilo? Iz vsega se vidi res prava očetovska skerb za mladino!! Vendar še lepše bi bilo, ako bi svojo skerbljivost obračali bolj na zdravje, kakor na polni želodec ljubih otrok. Bolehali so leta 1864 po zimi precej

v 2. razredu, posebno pa prav priden mladencič nekega naših c. k. uradnikov. Spoznala sta dva zdravnik gg. Dr. Hussa in Zonta, da je njegovi bolehnosti šolska soparica škodljiva; zakaj moralo jih je v najmanjši šolski sobi 71 prebivati, med tem ko je prva večja izba 4. razreda le 34, več seznov večja 3. razreda pa le 65 otrok štela? Ali so v Velikovcu šolske izbe le za inštalirane učeničke in se mar nimajo voliti po številu šolarjev? Še večo očetovsko skerb za šolo bi skazovali, ako bi vsi prav vestno v šolo hodili. Tu bi pač mogel kaj povedati iz kratko pretečenih dni, pa tudi že od lanskega leta; pa v misel jemljem le od srede letošnjega (leta), da je prava očetovska skerb za mladino pri nekterih le slaba! Začelo se je drugo polletje 16. marca; kakor prvi dan godilo se je tudi 20. m. in 5. aprila in že dovoljkrat poprej, da sta iz šole ostala celo dva učenička (se ve da le zavolj hude boleznii!) Dobila sta 6. aprila gosli za ušesa, ktere so mlajšega precej ozdravile, starejši pa ni preveč maral za to godbo. Priča je spet 6. in 9. juli, ker ga spet celi den ni bilo v šolo. Če bode treba, povedali tudi bomo, zakaj se tako godi. Gorje na duhovski gosposki, ako bi se prederznila še kaj svariiti; priletel bi menda nad njo ne več le sam župan, ampak cela

derhal; kajti v Velikovcu so učeničke menda le za petje in Bog ve zakaj še, — ne pa za poduk in izrejo šolske mladine! Ker pa sem istega mnenja, da se posebno tedaj, kedar so precej odrasčeni fantini in deklice sami sebi prepuščeni in so jim boleznii učeničkov znane, marsikaj pogovarjati in pisati — more, kar se ne spodobi, torej sem priporočal in terdil že dvakrat živo potrebo, ktero bom, ako ostanejo vsi opomini le bob ob steno, govoré od velikovške šolske moralnosti, tudi dokazoval, naj se ločijo deklice od fantov vsaj v 3. in 4. razredu. Naj si vendar vzamejo to zadevo k sercu isti učeničke in njihov prijatelj. — Eden naših učeničkov je med ljudi gerdo laž zatrosil, da ga je duhovska gosposka zavernila zavolj pevske družbe; pa bolje bi bilo, da bi bil molčal ali pa govoril vsaj resnico in povedal, da ga je le zasluženo svarjenje doletelo zavolj tega, da ne spolnjuje svojih prvih in najimunitnejših dolžnost. Dozdeva se mi dolžnost zagovarjati pravico in resnico, in povedati moram, da so se nekteri naših mestnjakov preveč napuhnjeno obnašali, drugi pa ploskali z rokami, ko so čitali po časnikih, kako da se zagovarja pevski učeničko, černijo pa gospod dekan, ki so storili le samo svojo dolžnost. Pravica in resnica naj živi! Vsakemu svoje!

v Celovcu okoli 1200—1300, kateri se vsi prav dobro počutijo; lahko ranjeni ležijo po barakah, težko ranjeni pa v vojaški bolnišnici. Ljudstvo vse, posebno pa usmiljene gospé, jim kaj ljubeznjivo strážijo in imenitnih darov pošiljajo. — Hiše, kjer so bile glavne, realne in gimnazijalne šole še en dan niso prazne stale; že koj drugi den jih je posedla monturna komisija in zdaj so vse izbe napolnjene z vojaško obleko, posteljno napravo, perteninom itd. V nedeljo to je 15. t. m. se je po mestu zagnal glas, da je telegraf prinesel ukaz, naj monturna komisija hitro vse pobaše in odrine nekam na Ogerško, kar pa ni bilo res; danes v torek je vse še v Celovcu. Menda hudobni ljudje take laži raznašajo in prebivalce strašijo. — Planinski lovci ne pojdejo k severnej armadi, temuč ostanejo na Koroškem in bojo s černo vojsko branili, da Garibaldi s svojimi prostovoljci kje ne mahne čez mejo v našo deželo. Zdaj se plan. lovci po deželi nabirajo; nabirna komisija je te dni bila v Tergu, pa jih je le 9 dobila; odtod je odrihnila v Kerško dolino, morebiti da se jej tam bolje godi. — Konec šolskega leta je letos bil nekaj prej. Realne šole so se končale 11. julija in niso na svetlo dale kakor navadno svojega letopisa; zatorej povemo kaj več o teh šolah. Na realki je bilo 196 učencev; vsi ti so se letos kaj dobro učili in lepo obnašali. 18 učencev je bilo pohvaljenih, 5 med njimi je sprejelo šolsko darilo, 147 prvi razred in prestopi v višo šolo; 9 jih pa v enem predmetu ni bilo zrelih spoznano za viši razred in mora po dokončanih šolskih počitnicah iz tega predmeta skušnjo ponoviti; — 21 učencev je dobilo drugi razred, eden pa celo tretji. — V latinskih šolah je bilo, kakor tiskani letopis kaže, 407 učencev, med katerimi je bilo Nemcev 308 in Slovencev 99. Kako so se obnašali in učili, ne moremo povedati, ker to v letopisu in naznanjeno. — Rež so ljudje že poželi, pa se nočejo okoli Celovca nič kaj prav hvaliti, slame je dosti, zerna pa le pičlo, tisti mraz meseca majnika je vse pokazal; — bolje pa je pšenica, ječmen, oves, nova detelja in turšica; sena so nasekli pri sredi, pa so ga srečno pod streho dobili, po planinah je sena veliko in se da lepo spravljati. Pa kaj, ljudje niso ničesar prav veseli, ker se od vojske čujejo tako žalostne novice in se nam še v našo deželo sovražnik ponuja od več strani. Sam Bog nas obvaruj, tega nam še manjka, da smo čisto pri kraju. — Še nekaj nas straši, kar časniki pripovedujejo; odstopilo bo menda res sedanje ministerstvo, pride pa menda nemško-

madjarsko: po tem pa smo pod kapom in nam ni pričakovati srečnega konca. —

Iz Velikoveca, 13. julija. J. Z. (Ogenj. — Hudodelnik. — Časniki) Že zopet moram od ognja pisati. Pogorel namreč je po noči 8. julija en skedenj v celovškem predmestju. Velika sreča je bila, da se ni celo predmestje vnelo, ker so večidel vse hiše z lesenimi strehami pokrite. Velika hvala gre tudi meščanom, ki so koj, ko so ogenj videli, na pomoč pritekli in izdatno delali.

To noč (8. jul.) se je pa tudi nekaj drugega še zgodilo. Enemu hudodelniku je po sreči izšlo, da je pobegnil. Čuvaja ni bilo ravno doma, ker je tudi pri gori imenovanem ognju pomagal.

Časnike zdaj kaj zlo radi prebirajo. Komaj se listonosec more pričakati. Pa zdaj, ko smo mi premagani, že tudi skorej vsak glavo pobeša. Bog daj, da bi se to enkrat na bolje obrnilo!

Iz Haloz R. B. (Labodske vladikovine duhovniki oziroma na Matico slovensko). Slovenci izročujejo svoje sinove višim učilnicam, da bi dovršivši predpisane nauke in predmete, razbistrivši si um, razjasnivši si zdrave pojmove in nazore, narod svoj poučevali, njegove pravice branili, da bi mu bili učitelji in voditelji, da bi mu pomagali dušno in stvarno. Hoté pa na pomoč biti narodu, treba je podpirati zavode njemu na korist ustanovljene; k takim zavodom se šteje Matica slovenska. Sprva smo se za trdno nadjali, da bode konči (vsaj) vsak slovenski duhovnik gotovo deležnik tega zavoda ter se trudil še druge ude pridobivati. Ako mi kakor omikanejši možje med narodom ne bodemo podpirali svojih narodnih društev, kdo jih pa bode; dolžnost naša do naroda to zahteva. Zdramimo se, kdor ne more ustanovnik biti, plačaj vsaj 2 gl. na leto. Matica je sedaj dobro osnovana, ki po odstranjenih prvotnih ovirah marljivo dela. Labodska vladikovina ima z vsem 500 duhovnikov; misliti bi po takem šlo, da šteje vsaj 400 matičarjev, pa glej čuda golema, najnovejši imenik matičarjev kaže samo 96 duhovniških udov, 3 so sekovski vmes, te daj 93. Res, da je trda za novice, toda dva gl. na leto ne pokončata še nijednega duhovnika labodske vladikovine, včasih odleti kak novčič za nepotrebne reči. Velika dremota vlada med Muro in Dravo, kjer je najblažnejši kraj vsega Štirškega, za kateri so sedanji vladika sekovski grenko se solzili; razun Maribora je samo 5, reci: pet

matičarjev duh., namreč dva župnika in trije kaplani. Predlanskim že so obetali vsi duh. skupščinarji na Ptuj pristopiti, pa na nijednega ne zadeneš, vsa ptujška dekanovina*) nima ne enega duh. matičarja, velikonedeljska I, sv. jurjevska, ki šteje 26.000 ljudi, nikogar (Ljutomer mejaš Prekmurcem in Medjimurcem, šteje li se med pokojnike?) Jarenina nijednega. Videm, največja dekanovina, niti se ne bere v imeniku! Jemljemo li to merilo za omiko, razvoj in napredek učenejšega razreda, bogme slabo po nas! — Bratje slovenski! na vse kraje moramo težko zaslužene petice deliti, ne odrecimo še svoji dušni materi drobne pomoči, ona ima pravico pri nas podpore iskati.

Korošcev tudi ne moremo hvaliti, ker samo 11 duhovnikov matičarjev šteje in 10 svetovnjakov, čeravno ima 123.000 Slovencev. — Čeravno je Slovencev malo število, vendar, ako nam je poštena volja, lahko svoji Matici lice dično osvetljamo, kar gotovo učinimo.

Iz Kranja. (Novi mestni odbor. Konec lat. šol in programa.) Naj vam sporočim iz našega mesta par novic. 8. t. m. se je volil novi mestni odbor. Razun družih pripravnih mož postal je tudi ljubljeni naš profesor na tukajšnji gimnaziji in iskreni slovenski rodoljub, mnogo spoštovani g. Janez Pajk, mestni „očak“. To je gotovo kaj radostna novica, ki jo bode ves slovenski svet z veseljem zaslišal. Bog blagoslovi njegovo delovanje! 11. so že tudi volili župana in njegova dva svetovalca. Za župana je bil izvoljen spet g. Matevž Pirc. Kakor hitro ga vlada poterdi, prične se delovanje novoizvoljenih naših mestnih očakov. Bog daj srečo! — Latinske šole se končajo pri nas, kakor tudi v Ljubljani, 21. t. m. Programe se bodo tudi izdale, — le žele bi bilo, da bi si bilo vodstvo pri izdelovanju prijazne opomine naših časnikov kaj prida k srcu vzelo; sicer jih spet ne bomo veselili. Vendar drugikrat kaj več. (Prosimo! Vredn.)

Iz Kočevskega 10. julija. a. — (Kako je tukaj?) Naši pohišarji — ki blago po hišah prodajajo — prišli so zopet nazaj domú. Vsak ima veliko dopovedovati. Nekteri ponašajo dunajske kratkočasnice in popisujejo florisdorfove kačnate šance in dunajski strah, — drugi pomanjkanje denarja, tretji se bahajo, kako so lepo in dobro ter-

*) Pisava: škofija, dekanija ni po našem, ker — ija je grška in latinska končnica; — ina — ovina slov.: vojvodina, banovina, kneževina.

Kar zadeva 2. in 3. vprašanje, smo pri 2. hvala Bogu vsi spoznali, da hodijo v velikovško šolo tudi kmečki otroci, ktere dovoljkrat še v oktobru paša in drugi jesenski opravki zadržujejo, da ne morejo hoditi v šolo. Torej bi bilo kaj dobro in koristno, da bi se šola začevala še le meseca novembra. Bog le daj, da bi enako vsi spoznali, da je vsakemu sveta dolžnost slovenske otroke, kateri še čez 100 gl. na leto za šolo plačujejo, tudi kaj naučiti! — Kaj in koliko se naučijo, dokazoval bom drugikrat.

Ravno tako smo tudi pri 3. vprašanju bili vsi ene misli, da, se pri verskih rečeh sploh ima ravnati prijazno in ljubeznjivo in z lepim opominjevanjem. Jaz pa sem se še prederznil terditi, da, kakor ste telo in duša v tesni zvezi in se podpirate, ravno tako mora biti tudi pri šoli vnanja uravnavata taka, da dušnemu napredovanju ne nasprotuje in da prazni bi ostali vsi lepi opomini, vse prijazno ljubeznjivo napeljevanje, ako bi kateheti in učenihi sami ne spolnjevali tega, kar svoji mladini priporočajo: kajti besede le mičejo, zgledi pa vlečejo! Terdil sem, da bi vsaj nekoliko pripomoglo, ako bi se zapirala šolska vrata med sv. mešo, veliko pa, ako bi gg. učenihi pridno vsak s svojim razredom radi šolsko mešo obiskovali, lepo ž njimi

molili in se obnašali tako, da bi imela deca žive izgled, kako se gre v cerkvi lepo obnašati. Lahko si dragi bravelci mislite, da sem se s tako opombo hudo zameril; glave so se jim obesile, kakor da bi bili zadolženega serca. Vsakega v zadregi vendar serčnost ne zapusti, — oglasil se je nek podučnik, rekiš: „Ni treba, da bi vsi k meši hodili, dovolj je, ako gresta le dva“. Pri takem ugovoru sem umolknil nehoté se pripraviti in si mislil, da, dovolj dobro bi bilo, ako bi bila hodila z otroci vsaj vselej dva; večkrat pa je prišel pretečena leta z otroci le en sam in se vsedel k orglam, mladina pa je počenjala, kar je hotla in pohujševala pričujoče ljudstvo. Pritožil se je zavolj tega, kako se obnašajo otroci in učenihi, že marsikdo! 18. junija 1863 me je obiskal tudi nek popoten duhovsk svetovavec, sedaj župnik na gornjem Koroškem, in mi bridko tožil, kako da se obnašajo učenihi in otroci pri šolski meši. — Da tudi po tem zagovarjanju ne hodijo s svojimi otroci vsi učenihi k meši, mi ni treba praviti. Ali prav bi bilo zvedeti, kolikokrat so prej to sveto dolžnost spolnjevali!? — Jaz le to opominjam, da, kadar ni šole in pa po zimi, še k orglanju večkrat nobenega ni bilo in moral je mežnarjev hlapec svoje „viže“ na orglah pri sv. meši z blagoslovom dudljati. Znabiti

da pa nima noben dolžnosti k sv. meši orglat hoditi? Saj terdijo tako radi, da le od srenje živijo! Morda — pa znano mi je, da je cerkvena denarnica lansko leto učenihiom gotovih 522 gl. 48 kr. za Finšingerjevo pevsko ustanovo, 314 gl. 18 kr. pa za razne druge opravke pri cerkvi izplačala; razun tega daje cerkev enemu učenihiu kot mežnarju še nekaj polja, dva verta in prosto prebivališče; ali vse to ni toliko vredno, da bi vsaj eden gotovo orglat hodil? Svet naj sodi! Ker je v Velikovcu gg. učenihiom za cerkev sploh malo mar in le od srenje živijo, bi pač dobro bilo, da bi se kaj prenaradilo. Vem tudi za Wedenikovo in Malijnjevo šolsko ustanovo, prva znaša 1000 gl., druga 3000 gl.; znano mi je tudi, da letna učina navadno še precej čez 200 g. znaša; koliko torej še pride na srenjo? Kar občina podučenihiom za prebivališče letne priklade daje, storila bi pri nekterih boljše, ako bi stanovnino sama odrajtala, najboljši pa, ako bi vsem podučenihiom skupaj blizo šole stanovanje priskerbela. — V istem času, ko je velikovška šola le 715 učencev in učenik imela, štela jih je celjska glavna šola 1910, ne pa le 1602, kakor je bilo v 42. listu „Slovenca“ tiskano. Tako. Bog pomagaj!

žili na Parskem, Virtemberškem in Badenskem; Poljanci takraj Kolpe, Zaveržani, Podstenci in Moravičani unkray Kolpe pa kažejo franke iz Francoskega. Eto ti Babilon — bazar! — Pa ni še dosti. Veliko tukajšnjih stanovnikov gre na Hervaško in Slavonsko. Iz Beligrada, kjer je, kakor na Parskem, prepovedano po hišah prodajati, kažejo mladi, od 12 do 18 let stari kramarčki, avstrijske križavce, naše cekine in ruske zlate imperijale. Iz Debrecina, Pešte, Temešvara prihajajo merzlični, bolelni domu — samo ožurani so po celem životu, kakor da bi bili še v povojih zaviti. Večtukajšnjih ljudi terzuje tudi po Českem, Saksonskem, kjer imajo tudi zaloge blaga; na Pruskem gre pohišna kupčija tudi dobro, samo 12 tolarjev je treba na leto davka plačevati. Pa poslednji so bojé škode v sedanjem vojskinem času, in se bili prisiljeni poprej kupčijo popustiti; pri ljudeh je neiztrijani denar zaostal, v zalogah blago trohni in gujije ali pa roparskega Prusa čaka. — Ni se torej čuditi, da naši ljudje rado vedno pričakujejo novic od zdanje vojske.

Pisma vojaška se prebirajo na sredi terga in poslušalci tiho pričakujejo besede, kdaj da bo od tega pa tega povedano, da še živi. Strašno je poslušati javkanje matere, ktere sin je v pismu za mertvega naznanjen.

Vsak dan pričakujejo pošte stari in mladi, oče in mati, žena in otroci, brat in sestra, prijatelj in prijateljica in ogledujejo potnike. Prišli so že nekteri lahko ranjeni, katerim gre vse na roko in jim streže — ali popraševanja o hudi vojski ni konca ne kraja. Vsak ve kaj groznega povedati. Dosti je, ako je res, da so nekteri celi dan do člena v človeški kervi bredli — in čez germade trupel lezli in se borili! Strahovito!

Od Kolpe 10. julija. x. (Zgodovinska čertica.) Žalostne čase smo dočakali — čase, v katerih se zasmehuje prisega in napisana pravica ne velja več: moč je zdaj postava in „fait accompli“, to je ukraditje blago in bo tvoje, je govorjenje nekterih zdanjih vladarjev. Britko je to!

Ako ubogi cigan in silni potrebi krompirja na ptujinjvi si nabere, da sebe in svoje lačne otroke preživi, že ga preganjajo, od Poncija do Pilata; — naredijo pa visoki in mogočni „gospodje“ na milijone škode, doni jim hvala nasproti, — samo obdržati, to je, dobro skriti morajo anektirano ali ukradeno reč.

Britko, žalostno je to, pa vendar se godi po omikanej Evropi! Da pa slednjič pravica mora obveljati, to dokazuje povestnica. Znani so časi za Marije Terezije. — Njen oče Karol VI. pričakuje svojo smerno uro brez skerbi, ker si misli za gotovo, da bo njegova hči se vsedla na slavni prestol Habsburgov, kateri od grofa Rudolfa že 467 let v blagor veličanstva srečno vladajo.

„Pragmatična sankcija“ je bila postava, po kterej pride Marija Terezija za svojim očetom kot naslednica in vladarica na tron svojih preddedov. Za dobro so to spoznali stanovi, namestniki avstrijskih narodov in dežel, zagotovili so to evropejski vladarji, kateri so pri tem še cesarska darila prejeli in jih radi vzeli.

Pa komaj so sosednje deržave lepe darove pospravile, že stegujejo njih vladarji svoje dolge perste; komaj je truplo ranjkega Karola VI. položeno v mirni grob svojih slavnih preddedov: — že pridere Pruski Eric, brezvestni in nepošteni, kteremu je bila resnica to, kar je bila Pilatu, sè svojo roparsko armado, kakor lačni volk v Šlezijo, jo posede in si misli, kakor galski Brennus, „serčnost velja“ — serčni, kar dobi, njegovo je.

Sedem let se vojskujejo hudi sovražniki: Parci, Saksonci, Francozi, Prusi, da, skorej vsa Evropa želi Avstrijo raztergati — in

tako nadlegujejo v hudih stiskah Marijo Terezijo, ktero že „nadvojvodico Toskansko“ sramotno imenujejo; že se mogočni roparji pogovarjajo, kako bojo obleko delili. — Kdo reši Marijo Terezijo v tej velikej nevarnosti? V Požunu 11. septembra leta 1741 govori kraljica Marija Terezija te cesarske besede: „Zapustili so me moji zavezniki, najmočnejši sovražniki in moji najbližnji žlahtniki ali sorodni se zoper me vojskujejo, — pomoči pričakujem le samo od Vaše zvestobe in Vaše serčnosti. — V Vaših rokah sem zdaj!“ — Madjari in Slovani — mladi in stari — zagrabijo za meče in z zginjnim srcem kričijo: „Moriatur pro Maria Terezia, rege nostro!“ to je: Kri in življenje za kralja našega!

Izgovorjeno — dodelano! — Avstrija je rešena. Avstrijski narodi z zedinjenimi močmi so mogočni in za Avstrijo sami zadostni. — Da si Avstrija narode svoje pridobi, to naj bo njena prva skerb! Avstrija! Kako dolgo časa že in kolikokrat kličejo vedno zvesti narodi tvoji: „Imej zupanje v samo sebe!“

Iz Senožeškega terga 10. julija. (Hlapon; kukavica; slavček; naše polje in Pavček). Sanje od tako imenovanega okrajno-uradnega hlaponu, od katerih sta nam „Novice“ in zadnjič tudi „Primorjan“ pripovedovala, niso več basen. Sliši se namreč, da nek mašinar že čez 3 mesece v nekem gradiču na Pivki obrazec (model) za ta hlapon napravlja, ki pa ne bo potreboval železnih kolesnic; tedaj bo še bolj vstregel vsem potrebam. Iznajdec in podpornik njegov si menda nadjata od te iznajdbe velike sreče, — govori se od 1.500.000 fr. Tudi resnicoljubni Senožečani bodo veseli, ako se pripelja po tem hlaponu v „Novicah“ že večkrat omenjena hiša „šolskega zaklada“ ali bliže naše cerkve, ali pa na kako „fundo“ v Terst.

Tudi „Laibacharca“ nam je v svojem „Feuilletonu“ pod napisom „Karstner Causereien“ prinesla staro naravno novico, da kukovica ne dela nikoli sama gnjezda, ampak da le nosi svoja jajca v ptuja gnjezda, pa to je naravno in že vsakemu otroku znano. Čudno pa je to, da sta se v našem tergu kragulj in slavček pobratila, da se obiskujeta, preserčno ljubita in eden drugemu strežeta. To pa ni varno, torej gorje tebi slavček, kedar ti bo kragulj kljun pokazal.

Prav lepo nam naše polje kaže, posebno nam sočivje in krompir obilen sad obeta. Rež pa je deževje hudo potlačilo, da se bo na nekterih njivah komaj seme pridelalo.

Še nekaj. Pretečeno nedeljo o polnoči je, naš policijski služabnik „Pavček“ nekega znanega rogovileža zavoljo ponočnega razsajanja in upora s sablo v zatilnek mahnil in mu takó veliko rano napravil, da je šla sabla 3 perste globoko v mesó. Ranjenec pa čaka uboega „Pavčka“ zjutraj ob 4 pred hišnimi vrati, in mu jih nabije na herbet toliko, da jih je komaj okoli nosil!

V Ljubljani, 15. julija. (Žalostni časi, djanski patriotizem; volitve za kupčijsko zbornico.) Vedno temnejši postajajo oblaki, kateri se zbirajo nad Avstrijo, in čudno čudno zamotana je politična situacija. Kakor se kaže, nam francoska pomoč, od ktere so že sanjali nekteri prehitri politikarji, ne bode prišla in tako ostanemo zopet sami nasproti dvema sovražnikoma. Sam Bog vedi, kako se bode obrnilo, vendar upajmo najboljše! Po hudih viharjih tem jasnejše solnce sije! V teh žalostnih časih pa se zopet najbolj kaže v djanjih radodarnosti patriotizem. Akoravno nekteri tako radi očitajo narodnim družbam najnesramnejše reči in jih grdijo, kadar le morejo, kar posebno v sedanjih hudih časih niso opustili, pokazalo se je djansko, kdo ima več patriotizma, ali obrekovani in pri vsaki priliki oskrunjeni narodnjaci, ali pa ti

zabavljivci. Ako pregledujemo zapisnike patriotičnih daril, videli bomo, da marsikterege tacega rogovileža še celo najti ni med tistimi, ki so položili svoje darove na oltar domovine. Prazne besede in fraze nič ne veljajo, djanja sama najbolj govore!

Ene stvari pa ne smemo pozabiti, akoravno so časi viharni in razsaja vojna burja okoli nas, — to so volitve za kupčijsko zbornico. Krepko stopite na noge rojaki in pokažite, da se dobro zavedate, ter izvolite si za svoje zastopnike može, ktere ste že prvičkrat si izvolili. Volite može, ktere vam priporočajo znani rodoljubi, z eno besedo volite si domače možake, kateri najbolj poznajo Vaše potrebe in kateri imajo resno voljo Vam pomagati. Storite tako!

Iz Kobarida, 9. julija. (Zakaj smo zgubili? Vesele novice.) Bil sem danes zjutraj v naši podružnici, v Starem selu. Nazaj gredé dohitim moža, že priletel. Po lepem pozdravljenju me kar hitro pobara: Kaj je novega iz vojske? Slišim, da so naši na Českem zgubili, je li res? Da bi tako ne bilo, mu odgovorim. Na več krajih so se že naši s „Prajzi“ topli, ali bitva najstrašnejša bila je pri Kraljevem Gradcu. Tam so se naši prav junaško borili, in zmaga je bila skorej naša, pa glejte, proti koncu se je sreča od njih obrnila, in zgubili so. Mislili smo, da bo naša velika pa serčna vojska na severju vse sovražnike potepla. Tam gori se nismo ničesar bali, tu doli na Laškem pa nismo bili brez strahu. Sedaj pa glejte, kako so se je vse prebernili! To je pač čudno! — Prosim gospod, meni se pa to nič čudno ne zdi, ker sem enacih primerljejev veliko doživel. Marsiktero opravilo mi je šlo prav slabo od rok, dasiravno sem prej mislil, da mi za gotovo pojde dobro. Nasproti pa mi je tam nesreča prizanesla, kjer sem se je bal. Kako smo se jeseni bali, da bo po zimi predrago seno, in da ne bomo mogli živinice prerediti. Bog pa je dal gorko zimo, da se je živinica mogla pasti; in seno je šlo prav po nizki ceni. Tako pomaga Bog človeku, kedar spozna svojo šibkost in je v strahu, — zapusti pa ga, kedar preveč v svojo moč zaupa! — Tako nas prosti slovenski kmet politizira, in njegova politika ni tako bosa. Pa pustimo to, da „Slovenec“ ne bode treba slišati, da je ultramontan. Imam pa veselih novic povedati. Neizrečeno so se serca naša razveselila, ko se je raznesel glas, da je presvitli cesar poterdil tisto popravo volitne postave za goriški deželni zbor, ktero sta znana rodoljuba Winkler in Gorjup nasvetovala in zaradi ktere je bil v deželnem zboru meseca januarja tak hud boj in prepir med slovenskimi in laškimi poslanci. Zdaj je Slovencem vsaj na voljo dano, da si pridobijo 3 slovenske poslance več, kakor je tudi le po pravici. Še nekaj veselega vemo! Pervi naš borivec v deželnem zboru, č. g. Winkler, je postavljen za c. k. okrajnega predstojnika v Korminu. G. Winkler je krepko potegoval za narodne naše pravice, ni skrival svojega slovenskega rodoljubja, — tudi spisuje ročno knjigo za slovenske župane, slednjič je predsednik goriške čitavnice. Pri vas v Celovcu je čitavničin predsednik prosil za pravico, naj bi mu dovolili, da si napravi tiskarnico; bralo se je, da se mu je prošnja spodbila posebno zavoljo tega, ker za njim stoji čitavnica. Pri nas torej ni več noben madež ali greh, biti čitavničin predsednik; bote videli, da se bo tudi pri vas na bolje zasukalo: Bog bo dal ljudem pamet!

Ptuje dežele.

Romanska. Vojske s Turkom ne bo. Turška je jenjala in novega kneza princa Hohenzollernskega za pravega romanskega kneza spoznala. Znaprej se bode moralo 500.000 pijastrov letnega davka Turkom

odrajtovati, in Romanija jim ostane še bolj podvržena, kakor je bila za kneza Kusa. Armada je tudi že zapustila tabor ob Donavi in se napolnila proti glavnemu mestu Bukureštu. Deržavni zbor je izdelal novo ustavo, na katero je knez koj prisegel. — Tu tedaj zdaj ne bo vojske.

Španska. Zadnje žalostne homatije so zdaj spodrinile tudi Odonella in njegovo ministerstvo, ki so ga po svetu imenovali liberalno. Zdaj pa je prevzel znani maršal Narvaez novo ministerstvo, ki ga zovejo konservativno ali še slabše. Ali težko bo kaj prida opravilo, ker gre v deržavi že dalj časa vse vprek in narobe — Odonell spodrija Narvaeza, Narvaez pa Odonella itd! Žalostno!

Angleška. Minister grof Derby je v parlamentu novo ministerstvo naznanil in pri tej priliki med drugim to le rekel: „Zdanje (tory) ministerstvo ni za vojsko vneto. Z zunanjimi deržavami bode skerbelo mir in prijateljstvo ohraniti ter se v tuje zadeve ne vtikati. Pripravljeno je pomagati, kjer se bo prosilo, žugalo pa ne bo. V zdanji vojski ostane popolnoma neutralno t. j. na nobeno stran, ali pripravljeno je vojskovalcem prijazno pomoč nakloniti itd.“ — Kakor bralci sami lahko razsodijo, ni tudi ta programa ni tič ni miš, in da Angleška gleda zdaj pred vsem le na svojo korist, naj bode potem Peter ali Pavel minister!

Severno bojišče.

Serce nam kervavi, kedar pogledamo, kaj se tu godi in kaj hudega nas še čaka. Sovražnik ima že večji del Česke, Moravske in Šlezije v svojih rokah in je po nekem sporočilu tudi že v nadvojvodino avstrijsko stopil in naravnost proti Dunaju maha, da bi tu Donavo prekoračil in si glavno mesto osvojil. Zdaj tedaj ni nobena šala, kar Prusi namerja, in kaj bi še le bilo, ko bi mu tudi to, kar Bog obvaruj, srečno izpod rok šlo! Kakor se zdaj kaže, bilo je vse, kar se je o premirju govorilo in pisalo, zastoj, ker Prusi hočejo po vsaki ceni svoj namen izpeljati, Napoleonovo posredovanje pa do zdaj tudi še ni nič sadu obrodilo. Pogoji, pod katerimi je Pruska pripravljena premirje skleniti, so pa tudi takošni, da jim Avstrija ne more lahko priterditi, razun če noče več biti velika deržava. Pruska namreč tirja, naj Avstrija stopi iz nemške zveze, naj izroči Pruski vse severne terdnjave in severne železnice; nadalje tirja, naj preredit ves ta čas prusko armado, in da naj vsako rekrutiranje ali nabiranje vojaških novincev ustavi, in naposled naj se naša južna armada tako postavi, da bo od južnega in severnega bojišča enako oddaljena. Razun prvega pogoja, za ktereга naj bi se še o pravem času zmenili in pogodili, ker ni bistven in ne sega Avstriji do živega, so vsi drugi taki, da se mora na nje z mečem in topom — odgovoriti! To tudi sedanje bojne priprave kažejo, da se hočejo v kratkem še enkrat dobro spoprijeti in ošabne Pruse nabunkati, ako Bog da in sreča junaška! Nekaj naše armade stoji zdaj pri Olomucu, nekaj pri Dunaju v obkopenem taborišču, nekaj pa okoli mesta Linca. Vsa skupaj šteje blizo 400.000 vojakov. Okoli 200.000 se jih je še iz razvalin Benedekove armade nabralo, drugi pa so prostovoljci, novinci in pa južna armada, ki jo ravno te dni na vrat na nos po železnici na sever dere. Tudi Albrecht je že tam in njegova desna roka gen. John. Poveljniki posameznih armadnih oddelkov so tudi večidel na novo izvoljeni in da nam sovražnik s svojimi groznimi puškami na iglo ne bode preveč škodovati mogel, oskerbeli so ti tudi sila veliko tacih pušek.

Tudi na Dunaju so ljudje zelo prestrašeni. Bolj boječi beže v varnije kraje. Pa

tudi vlada se pripravlja na odhod na Ogersko, le minister pravosodja g. pl. Komers ostane na Dunaju in bode namestoval vsa druga ministerstva. Cesarica je z Rudolfom in Gizelo že 13. t. m. v Budim odšla. Na ondotnem kolodvoru jo je pozdravilo več ko 80.000 ljudi. Cesar se neki podá k vojski. Narodna banka je spravila vso gotovino v srebru in zlatu v trdnjavo Komorn. Rokopisi ces. knjižnice so se poslali v Gradec. Ministri so pripravljani vsak čas Dunaj zapustiti. Grof Degenfeld je neki za poveljnika mestne posadke izvoljen, baronu Gablenzu pa se je izročilo obkopeno taborišče v Florisdorfu. — Od Clam-Gallas se sliši, da ga je vojaška sodba za nedolžnega spoznala. Kaj se bo pa z Heniksteinom in Krizmaničem zgodilo, ni še znano. Najberže se jima tudi ne bo prehudo godilo, dasiravno so se res dosti žalostne reči na bojišču godile. Tako so bili Clam-Gallasovi vojaki 3 dni brez jedi in brez patrón v ogenj komandirani. Več polkov ni dobilo, ko so krogle najhujši žvižgale, drugega povelja, kakor tu pa tam ostati, da so bile potem cele verste ena za drugo postreljene. Polk „Khevenhüller“ so napotili v neko močvirje, kjer so razun nekaj malega vsi žalostno poginili. 18. lovski batalijon je več ur na polk „pruski kralj“ streljal in še le, ko se je daniti začelo, zvedeli so, kaj da delajo. En oddelek polka „Gjulay“ je zašel v ribnjak ali bajer, kjer so vsi razun bandernika potonili. In tako se pripoveduje še več tacih reči, ki niso našim poveljnikom kar nič na čast! — Iz Prage zvemo, da so jo Prusi še le 8. t. m. z 8000 vojaci posedli, in da čedalje hujši ravnaajo. Praga mora ne le zase davščino plačevati (40.000 gld.), ampak tudi za druga mesta, kjer ljudje nimajo ali ne morejo kaj dati. Vendar pa je vse mirno in težko pričakuje rešenja iz teh nadlog. Vsi časniki milo tožijo in prosijo pomoči. Razun posadke se mora tudi silno veliko družih vojakov prerediti, ki skozi mesto naprej gredó. Železne ceste se z nova popravljajo. Proti Pelznu ni sovražnika. Prusi se tudi Čehom kar zelo prilizujejo in jih mamijo s prijaznimi oklici itd., pa svesti smo si, da ne bodo nič opravili. — 16. j. so mesto Oberhollabrun blizo Stockeraua posedli. Zdaj nimajo več deleč do Dunaja. Kakor pri Svitavi in drugod zgrabile so se straže tudi pri Jetzelsdorfu. Na vso moč skušajo tudi Bretislavo (Lundenburg) v pest dobiti, da bi tako naše od Dunaja ločili. Zdaj je nevarnost res velika! — Od „nemških bratov“ se le toliko zamore za gotovo povedati, da se nam od njih ni nič prida nadjati in da tudi sami ne bodo mogli nič posebnega opraviti, ker se povsod preveč obotavljajo!

Južno bojišče.

Tudi Lahi se nič ne menijo za to, da je naš cesar Napoleonu Benecijo odstopil. Po vsej sili jo hočejo z orožjem dobiti. Kakor se do zdaj kaže, ni zdala tudi tu še nič Napoleonova beseda, kajti Cialdini se ni ne le nazaj čez Pad vernil, ampak pomikuje se čedalje bolj naprej, tako da je bil že te dni v Padovi. Lahko se zgodi, da se bodo Benetke po suhem in po morju oblegale. Naša armada je samo po terdnjavah razstavljena. Pa tudi od Napoleona se nič ne sliši, kaj prav za prav z Benecijo namerja. Oni dan je imel princ Napoleon v Verono odriniti, pa je še — doma ostal. Vse okolščine so žalostne! Naši se hočejo pri Soči braniti in terdnjave obderžati v zastavo. Mostovi čez Adizo, Brento in pri Mestri so pokončani. Če Lahi res mislijo čez mejo vdariti, potlej imajo opraviti z vsimi Jugoslovani!

Razne novice.

**** Iz Ljubljane:** Generalkomanda je zdaj vendar le prišla v Ljubljano, akoravno nas je g. Issleib že tolažil s tem, da Ljubljana ostane vse eno „srce Slovenije“. S čim pa bo zdaj tolažil Celovčane? Morebiti da bode izdal njim v tolažbo zopet en zvezek svojih poezij? Sreča je še za Celovec, da imajo med svojim zidovjem tako izvrstnega pesnika!

**** V četrtek zvečer se je peljal skozi Ljubljano nadvojvoda Albreht, „zmagavec pri Kustoci“, in se mudil kakih 10 minut. Velika množica ljudstva se je znašla na kolodvoru in z veselimi živio-klici pozdravljala visocega gospoda. Tudi mestni odbor se je predstavil „in corpore“. Zakaj se mu pa ni naznanil od deželne vlade prihod g. nadvojvoda, to se nam kaj čudno zdi?**

**** Kakor gre glas, misli neki napraviti vlada na Kranjskem črno vojsko in poslati v ta namen 3000 pušk. Gotovega vendar v tej zadevi še ne vemo nič povedati.**

Račun dohodkov in stroškov za Slomšekov spominek.

Skupina prejšnjega računa 1776 gld. 90 kr., dva cesarska zlata, 3 1/2 križastega tolarja in 8 dvajsetic. — Dalje so darovali sledeči gospodje: Muršec Jožef doktor in profesor verazakona više realke v Gradcu 18 gld., Grašič Anton 2 gld. 96 1/2 kr., Oblak Janez 1 gld. 50 kr., Urbanček Jan. 1 gld. 50 kr., Bilec J. 1 gld. 50 kr. vsi v Ternovem; Zupan Ulrih v Suhorju 1 gld., Fröhlih M. 53 1/2 kr., Ličan Aleks v Bistrici 2 gld. — V Pliberski dekaniji na Koroškem so darovali: Vestermajer Jakob 5 gld., Venko Bartol, Kuster Valent., Leskovar Jožef, Torkar Matija, vsaki 1 gld., vsi v Pliberku. Hafner Jožef pri sv. Mihelu 5 gld., Ledvinko Alojzi, tudi tam 1 gld., Ihcentaler J. v Vogričah, Treun Anton v Mižicah, Plahuta M. pri sv. Danielu, Kokič Jož., kurat v Strojni, Ambrož Matija v Črni, Laknar Jož. v Koprivni, Žerjav M. pri sv. Mariji na Jezeru, Vidmar Juri v Kotljah, Feihtinger v Gutenštanju, vsak 1 gld., Bergman Val. pri sv. Mariji na Jezeru 2 gld. V Ruški fari so darovali: Grizold Davorin in njegova družina 6 gld., Hleb Luka kmet 5 gld., Serneč Mihael župan 3 gld. 50 kr., Glazer Pavl, trgovski sin 3 gld., Glazer Jožef 2 gld., vsi v Smolniku. Burcar Božidar 4 gld., Suhač Anton 2 gld., Fohn Franc, Ribič Dragotin podučitelj, Jakob Peter trgovec, Rataj Jožef mesar, Pintarič Franc krčmar, Somer Vincenc pek, Marin Miha kmet, vsi v Rušah, vsak 1 gld., Robnik Jožef kmetovski sin, Harič Dragotin kmet, Jurko Kašper kmetovski sin, Herbst Martin kmet, Serneč Gregor kmet, vsak 1 gld., vsi v Smolniku. Lambert Dragotin kmet v Smolniku 1 gld. Razni dobrotniki v Labnici, Rušah in Bizeni 11 gld., Trafenik Franc župnik v gornji Polskavi 3 gld. (Dalje pride.)

V Mariboru 1. julija 1866.

Matija Prelog,
denarčar.

Loterija.

Terst: 27 30 65 85 73.

Prihodnje srečkanje je 25. julija 1866.

Dunajska borsa 17. julija 1866.

5% metalike	55.—
5% nacional	60.25
1860 derž. posoj	72.90
Bankne akcije	649.—
Kreditne „	136.70
London	132.50
Novi zlati	6.30
Srebro	127.50